SEMINARI DE DIDÀCTICA DEL CATALÀ DE L'ICE DE LA UIB*

El Projecte Plenamar: Recursos didàctics de llengua i literatura

Què és i com sorgeix el projecte Plenamar?

El projecte Plenamar neix d'una entesa entre l'editorial Moll i el Seminari de Didàctica del Català de l'ICE de la UIB. Ja durant l'elaboració de la col·lecció de llibres de llenguatge «Calidoscopi» per a l'ensenyament primari i secundari, veiem la necessitat d'uns llibres de recursos didàctics sobre la llengua i la literatura que servissin com a eina de suport dels mestres i per als seus alumnes. La Conselleria de Cultura, Educació i Esports, dins l'àmbit de col·laboració amb l'editorial Moll per a la publicació de material didàctic, en fa una edició especial per als centres d'ensenyament de les Illes.

Plenamar, en oceanografia, és l'augment màxim del nivell de l'aigua del mar. Així, el projecte Plenamar, amb un nom mariner, com el mar que banya les nostres terres, naixia amb la voluntat d'arribar al màxim nivell de normalitat en l'ús i l'ensenyament de la llengua i la literatura, sense complexos, com si l'ansiada normalitat com a poble ja fos aquí.

El projecte Plenamar, com veurem més detalladament en el punt següent, està estructurat en quatre col·leccions: «Mar de Sons», «Mar de Jocs», «Mar de Fons», «Mar de Mots».

Quins són els objectius?

L'objectiu global que ens guia des del moment que hem iniciat aquest projecte és possibilitar que els professors d'educació infantil, de primària i de secundària puguin tenir al seu abast uns materials que els orientin, a ells i també els seus alumnes, en el camp de la llengua i la literatura, i que ho facin de forma amena, amb exercicis i jocs que motivin el treball, fomentin la creativitat i el plaer de llegir i escriure, però sense oblidar les darreres aportacions de la lingüística, la didàctica i la psicologia de l'aprenentatge.

És important que tingui cura de la competència lingüística i l'aprenentatge rellevant, és a dir, que permeti que el treball de llengua i les lectures de llibres siguin una tasca engrescadora per als alumnes, que es pugui incorporar als seus gustos i a la seva vida quotidiana. Com a cloenda d'aquest objectiu global, hem d'afirmar que també hem intentat proporcionar un material que ajudi a fer de l'ensenyament de la llengua i la literatura una aventura entretinguda, a través de la qual es pugui gaudir al mateix temps que s'aprèn a usar i estimar la llengua, perquè pensam que la nostra terra i la nostra educació requereixen aquest esforç.

La col·lecció «Mar de Fons» té com a objectiu abastir d'eines per poder treballar per les pàgines de la literatura de gènere: aventures, ciència-ficció, misteri, etc., i que els alumnes, especialment els de secundària, aprenguin a analitzar i a ser crítics amb l'obra literària que ha de ser a la vegada font de plaer i font de coneixement.

La col·lecció «Mar de Sons» pretén posar a l'abast del professorat d'educació infantil, de primària i de secundària el patrimoni cultural comú, creat a partir de la literatura popular oral —i en alguns casos de la culta—, dels Països Catalans i especialment el de les Illes, juntament amb tot un seguit de recursos didàctics, per poder recuperar i enriquir el llenguatge.

La col·lecció «Mar de Jocs» vol possibilitar un ensenyament que tingui una eficàcia suficient i aconsegueixi una dinàmica grupal adient perquè es pugui realitzar l'aprenentatge de la llengua i de la seva gramàtica. És per això que aquesta col·lecció pretén posar a disposició de tot el professorat un conjunt molt ampli de jocs que permetin treballar les habilitats lingüístiques i tots els aspectes lèxics, morfosintàctics i ortogràfics que les puguin millorar. També pretén millorar les actituds dels alumnes envers la llengua.

La col·lecció «Mar de Mots» té un doble objectiu: el primer és proporcionar al professorat un recull d'ideas, suggeriments i recursos originals i creatius per poder treballar tècniques d'expressió i creació bàsiques; i el segon pretén posar a l'abast de l'escola uns exercicis de comprensió lectora, graduats per cicles, perquè els alumnes puguin avançar individualment en aquesta habilitat lingüística tan important.

Quin és l'estat actual del projecte?

Podríem dir que en el present, el projecte Plenamar es troba al voltant del seu equador. A partir dels títols editats fins en aquest moment, que representen gairebé la meitat de la proposta inicial que ens férem, hom es pot fer una idea de com serà la totalitat del projecte un cop estigui enllestit.

Seguint el mateix ordre com surten indicades les quatre col·leccions a les contraportades de cada llibre, tenim que «Mar de sons» es troba ara mateix amb tres volums editats: *Llengua de pedaç. Onomatopeies i embarbussaments, Una cosa que no és cosa. Les endevinalles a l'escola i Serra mamerra. Cantarelles i cançonetes per a infants.* Aquesta col·lecció es veurà augmentada amb tres títols més que tractaran sobre dites i refranys, antologia poètica i contes.

De la segona col·lecció, «Mar de jocs», hi ha dos títols ja editats: *Lexijocs. El lèxic a l'escola i Tòmbola de jocs. L'expressió i la comprensió orals a l'escola.* Un mínim de quatre títols més, que plantegen l'estudi de l'ortografia, de l'expressió escrita i de la morfosintaxi, completaran aquesta col·lecció amb la mateixa proposta lúdica dels anteriors.

Bang! La novel·la negra a l'escola, Zass! La novel·la d'aventures a l'escola i Bip-bip! La novel·la fantàstica i de ciència-ficció a l'escola són els tres volums editats, a hores d'ara, de la tercera col·lecció, «Mar de fons». El projecte preveu completar-la amb tres volums més que tractaran el tema de les rondalles, la novel·la de terror i la novel·la d'humor, tots pensats per al treball literari a l'escola.

Finalment, la col·lecció «Mar de mots», la que consta de més volums editats fins a començaments de l'any 1996, amb: *Comicòmic. El còmic a l'escola, Diccimots. Els diccionaris a l'escola, Textual. Introducció a les tècniques de narració i Lluna clara. Exercicis de comprensió lectora.* En premsa es troba *Tocs. Exercicis de comprensió lectora.* Completaran aquesta col·lecció dos volums més de lectures amb exercicis graduats de comprensió lectora.

En general, la temàtica de cada volum marca el nivell escolar més adient; tenint en compte aquesta gradació hem programat l'aparició dels volums a fi d'oferir materials per a tots els nivells d'ensenyament. En el quadre que segueix es pot veure cada un dels volums editats i l'espai d'edat escolar que aproximadament cobreix.

Quin ús podem fer dels llibres de Plenamar?

Des del disseny inicial, el projecte Plenamar parteix de la idea d'elaborar uns materials i uns llibres molt flexibles i versàtils pel que fa a l'ús, amb la finalitat que el professor triï les activitats en funció de les variables pròpies del seu context, això és, tenint en compte l'escola i la classe, els interessos dels alumnes, l'adequació al currículum, etc., en definitiva, que contextualitzi les nostres propostes a la seva realitat.

És per aquest motiu que plantejam exercicis que tinguin present l'*agrupament d'alumnes dins la classe* (individual, parelles, petit grup i grup classe), el *tipus d'activitat* (d'atenció, de recerca, d'exposició, d'anàlisi, de deducció, d'expressió, de compresió, de reproducció, etc.), les *habilitats i microhabilitats lingüístiques* (de comprensió i expressió orals i de comprensió i expressió escrites) i el *nivell escolar* (infantil, primària i secundària).

D'una manera sintètica i en absolut exhaustiva, dins les nostres aules podem fer servir els llibres de Plenamar com a *llibres de suport*, com a *llibres de classe* i com a *llibres de consulta.*

Com a *llibres de suport:* podem seleccionar textos, exercicis, jocs d'expressió oral i escrita, jocs de lèxic, activitats sobre l'ús i el maneig dels diccionaris, etc., i incorporar-los als continguts que treballam.

Com a *llibres de classe:* per fer monogràfics durant un temps del curs o tot el curs: *sobre la novel·la de gènere,* amb textos de diferents autors i exercicis d'anàlisi i creació; *sobre les tècniques de narració,* a partir de textos seleccionats com a mostra de les diferents maneres d'ordenar les descripcions, amb fragments que descriuen objectes, ambients, animals, persones, etc., amb textos per treballar el relat: anàlisi de l'estructura interna, textos sobre els elements que integren el relat, textos sobre què relatam: la biografia, les memòries, el diari personal, la crònica, la notícia periodística, els fets imaginaris, etc.; *sobre el còmic,* podem treballar d'una manera rigorosa i exhaustiva el còmic i tots els elements que l'integren: l'expressió, el moviment, la composició, la perspectiva, el color, la il·luminació, la vinyeta: els plans, els angles de visió, l'encadenament de vinyetes, etc.

Com a *llibres de consulta:* hem classificat les onomatopeies segons els fonemes i punts d'articulació principals i secundaris. Hem inclòs un índex de fonemes de les onomatopeies segons la forma i el lloc d'emissió del so. Podem conèixer cançonetes i cantarelles classificades temàticament, d'acord amb els centres d'interès que habitualment es treballen a les escoles. Podem saber el contingut de tots els tipus de diccionaris que els alumnes i els professors tenen al seu abast.

Creiem, també, que els llibres de la col·lecció «Mar de Sons», on hem fet una arreplega extensa de materials extrets bàsicament de la cultura popular, són d'interès no solament per a aquelles persones dedicades a l'ensenyament, sinó per a tothom que estigui interessat en el recobrament de la literatura oral, com poden ser les endevinalles, els embarbussaments, les onomatopeies i les cantarelles i cançonetes per a infants, acompanyades de les seves partitures corresponents.

La nostra intenció ha estat, per tant, donar a conèixer als lectors i als professionals de l'educació la tasca didàctica per la llengua i la literatura en la qual ens trobam embarcats i il·lusionats des de fa una sèrie d'anys.

---

* Els membres del Seminari de Didàctica del Català són: R. Bassa, M. Cabot, R. Díaz, Joan Lledoner i I. Pastor.

PLENAMAR
Llibres de didàctica de Llengua i Literatura
Quadre dels títols publicats i cicles d'educació on són recomanables

TÍTOL	Educació Infantil	EDUCACIÓ PRIMÀRIA			ESO	
		1r. cicle	2n. cicle	3r. cicle	1r. cicle	2n. cicle
Sèrie «Mar de Sons»						
1. *Llengua de pedaç. Onomatopeies i embarbussaments. Classificació i ús didàctic*						
2. *Una cosa que no és cosa. Les endevinalles a l'escola*						
3. *Serra mamerra. Cantarelles i cançonetes per a infants*						
Sèrie «Mar de Jocs»						
1. *Lexijocs. El lèxic a l'escola*						
2. *Tómbola de jocs. L'expressió i la comprensió als a l'escola*						
3. *Ortojocs* (En premsa)						
Sèrie «Mar de Fons»						
1. *Bang! La novel·la negra a l'escola*						
2. *Zass! La novel·la d'aventures a l'escola*						
3. *Bip-bip! La novel·la fantàstica i de ciència-ficció a l'escola*						
4. *Les rondalles a l'escola* (En preparació)						
Sèrie «Mar de Mots»						
1. *Comicòmic. El còmic a l'escola*						
2. *Diccimots. Els diccionaris a l'escola*						
3. *Textual. Introducció a les tècniques de narració*						
4. *Lluna clara. Exercicis de comprensió lectora*						
5. *Tocs. Exercicis de comprensió lectora* (En premsa)						

